

6. Симонсуури Лаури [Электронны рэсурс]. Рэжым доступу: Указатель типов и мотивов финских мифологических рассказов. <http://www.ruthenia.ru/folklore/simonsuuri.htm>Дата доступу: 26.03.2015.

Кацярына Блоцкая

КУПАЛЬСКІ АБРАДАВЫ КОМПЛЕКС БЕЛАРУСАЎ

Беларускае Купалле – адзін з найбольш складаных рытуальных комплексаў, які ўключае ў сябе звычаі і абрады, вераванні і прыкметы, магічныя прыёмы, гульні, танцы, якія суправаджаліся выкананнем спецыяльных абрадавых песень [9, с. 52]. У параўнанні з іншымі славянскімі народамі, беларускі купальскі абрад характарызуецца значнай лакальнай разнастайнасцю, а само свята захавала больш архаічных элементаў. Купальскае свята складалася з шэрагу абрадавых дзеянняў, якія ўключаліся як у падрыхтоўчы этап свята, так і ў сам яго ход. Да падрыхтоўчага этапу свята ў купальскім абрадавым комплексе беларусаў можна аднесці наступныя дзеянні: 1) збор купальскіх траў і зёлак, нарыхтоўка старых рэчаў для спальвання на купальскім вогнішчы, выраб купальскага пудзіла. 2) Абарона ад нячыстай сілы (праворванне сахой зямлі вакол вёскі, абкурванне і ўпрыгожванне купальскімі зёлкамі і раслінамі жылых і гаспадарчых пабудоў). 3) Вячэрні абыход вёскі з мэтай збору ўсіх удзельнікаў Купалля і агульнае шэсце да асноўнага месца правядзення свята.

Сам абрад складаўся з наступных абрадавых дзеянняў: 1) распальваньне купальскага вогнішча (раней – здабыванне жывога агню). 2) Спальванне старых рэчаў і лялькі-ведзьмы («Марэны»). 3) Ігрышчы-варожбы каля вогнішча і на вадзе (у т. л. з вянкамі). 4) Пошукі «папараць-кветкі». 5) Сваюльства моладзі (гульні, жарты над вяскоўцамі, ...). 6) Рытуальнае купанне ў вадаёмах. 7) Назіранне за гульні сонца [9, с. 13, 41]; [1, с. 167-169]; [3, с. 213]; [6, с. 209]; [5, с. 48]; [4, с. 32].

Беларусы лічылі Купалле часам актывізацыі нячыстай сілы. Верылі, што ў купальскую ноч ведзьмы і ведзьмакі маглі ператварацца ў розных жывёл (катоў, жаб, чарапах, змей і інш.), наносіць шкоду свайскай жывёле, ураджаю, людзям. Таму перад святам і падчас самога свята на тэрыторыі Беларусі было зафіксавана мноства абарончых дзеянняў ад нячыстай сілы і вялікая колькасць спосабаў барацьбы з ёй: у дзверы затыкалі крапіву, жыллё пасыпалі свянчоным макам, абаранялі гаспадарчыя і жылыя пабудовы з дапамогай сярпоў, кос і віл. Для выратавання ўраджаю ад ведзьмаў кідалі ў жыта галавешкі з купальскага вогнішча, ўтыкалі па перыметры поля асінавыя галінкі, палілі вогнішчы і стараліся шумець, стукаць і крычаць. [15, с. 240-242]; [7, с. 67-68]; [13, с. 64-65].

Надзейным абарончым сродкам таксама лічыліся зафіксаваныя на тэрыторыі Беларусі спецыяльныя купальскія песні-абярэгі. Такія песні насілі характар замоў, мелі напружанае і рэзкае гучанне і выконваліся з асаблівай эмацыянальнай аддачай:

«Ой, на Купаллі цёмныя ночы, ой выбер Божа ведзьміны Вочы! / Ой выберы Божа ведзьміны вочы, каб не хадзіла ў цёмныя ночы!»

Песні суправаджалі кожнае абрадавае дзеянне Купалля. Акрамя песень-абярэгаў выконваліся таксама лірычныя песні (напрыклад, падчас пляцення вяноў):

«Пайдзём, дзевачкі на лужкі гуляць / На лужкі гуляць вянкi завіваць.»

У агні купальскага вогнішча нашы продкі спальвалі загадзя прыгатаваныя саламяныя лялькі, што можна трактаваць як ахвярапрынашэнне або прыём сімвалічнай магіі. Замест саламянай лялькі ў купальскіх абрадах маглі выкарыстоўвацца чарапы жывёл або іх косці. [13, с.13]; [2, с. 499-500]; [9, с. 53]; [15, с. 239]; [13, с. 13]. Каля купальскага вогнішча ладзілі абрадавую вячэру. Звычайна елі варэнікі, яешню, кулагу [15, с. 240]; [1, с. 267]; [7, с. 68].

Галоўная рыса купальскіх агнёў – іх грамадскі характар. Непрыняцце ўдзелу ў купальскім абрадзе лічылася недапушчальным і прыраўноўвалася да сувязі адсутных з нячыстай сілай: «Наталка на Купаллі не була / То-то ведзьма була / Да Кіева летала на Ёвана...».

У шэрагу рытуальна-магічных акцый Купалля прасочваецца падабенства ў абрадавых практыках розных народаў. Этнакультурныя асаблівасць беларускага Купалля характарызуецца шырокім арэалам распаўсюджвання купальскіх абрадаў, што практычна супадае з межамі рассялення беларускага этнасу. Гэта з'явілася адной з прычын захавання ў аўтэнтчнай форме шэрагу элементаў, якія вызначаюць фальклорна-этнаграфічны комплекс беларускага Купалля ў сістэме абрадавых практык еўрапейскіх народаў.

Спіс літаратуры:

1. Беларуская міфалогія : энцыкл. слоўнік / рэд. С. Санько. – Мінск : Беларусь, 2004. – 591 с.
2. Беларусы : у 8 т. / рэдкал. В.М. Бялявіна [і інш.]. – Мінск : Беларус. навука, 2002–2004. – Т. 6 : Грамадскія традыцыі / В.Ф. Бацяеў, А.У. Гурко [і інш.]. – 2002. – 605 с.
3. Боганева, А.М. Міфалагічныя персанажы і міфалагічныя наратывы Брэсцкага Палесся ў пачатку XXI стагоддзя / А.М. Боганева // Палявая фалькларыстыка і этналогія: даследаванне лакальных культур Беларусі [зб.] / М-ва культуры Рэсп. Беларусь, Беларус. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў ; уклад. І.Ю. Смірновай, навук. рэд. В.А. Лабачэўская. – Мінск, 2008. – С. 61–68.

4. Довнар-Запольский, М.В. Белорусское Полесье. Песни пинчуков : сб. этнограф. материалов, собранных М. Довнар-Запольским / М.В. Довнар-Запольский. – Киев : Тип. Императ. ун-та Св. Владимира В.И. Завадзкого, 1895. – 203 с.
5. Земцовский, И. Мелодика календарных песен / И. Земцовская. – Л. : Музыка, 1975.
6. Калацэ́й, В. Параўнальная міфалогія / В. Калацэ́й. – Мінск : ПУП «Паркус Плюс», 2009. – 122 с.
7. Коваль, У.І. Беларускія народныя святы і звычаі / У.І. Коваль, В.С. Новак. – Гомель : Беларус. агенцтва навук.-тэхн. і дзелав. інфармацыі, 1993. – 88 с.
8. Котаў, М. Закукуй, зязюленька... / М. Котаў, І. Штэйнер. – Мінск : Тэхнапрынт, 1997. – 48 с.
9. Кухаронак, Т.І. Маскі ў каляндарнай абраднасці беларусаў / Т.І. Кухаронак. – Мінск : Ураджай, 2001. – 237 с.
10. Кухаронак, Т.І. Сацыяльна-педагагічны патэнцыял беларускіх свят і абрадаў / Т.І. Кухаронак, В.Г. Кухаронак. – Мінск : БДПУ, 2005. – 108 с.
11. Ліцьвінка, В.Д. Святы і абрады беларусаў / В.Д. Ліцьвінка. – 2-е выд. – Мінск : Беларусь, 1998. – 190 с.
12. Лозка, А.Ю. Беларускі народны каляндар / А.Ю. Лозка. – 2-е выд. – Мінск : Польша, 2002. – 237 с.
13. Наталевіч, В.Г. Купалле: генезіс, структура, семантыка абрадаў : дапам. для студ. 1-га курса спец. правазнаўства / В.Г. Наталевіч ; УА "Беларус. камерц. ін-т кіравання", каф. гуманітар. дысцыплін. – Мінск : Выд-ва БКІК, 2003. – 101 с.
14. Соколова, В.К. Весенне-летние календарные обряды русских, украинцев и белорусов: XIX – начало XX в. / В.К. Соколова – М. : Наука, 1979. – 287 с.

Евгений Зыкович

ИНТЕРПРЕТАЦИЯ АУТЕНТИЧНЫХ АСПЕКТОВ НАЦИОНАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ В СОВРЕМЕННЫХ МУЗЫКАЛЬНЫХ КОЛЛЕКТИВАХ БЕЛАРУСИ

Композиторская школа Европы и России всегда была тесно связана с фольклором, и постоянно обращалась к нему, как к основному источнику творческих идей. Огромную роль, в развитие искусства, играет этническая культура и национальный фольклор. Белорусская культура не стала исключением, и современные композиторы и музыкальные коллективы широко используют в своем творчестве элементы музыкального фольклора. «Музыкальный фольклор – основа национального музыкального стиля, определяющий источник профессиональной композиторской музыки и концертного творчества профессиональных и самодеятельных музыкальных коллективов» [1].

На данный момент множество белорусских музыкальных коллективов обращается к национальному фольклору и этнической музыке в своем творчестве. Выражено это не только в музыкальном отношении, но и в визуальной и театральной составляющей, которая является неотъемлемой частью нынешних белорусских фольклорных коллективов.

Важной визуальной составляющей таких коллективов являются аутентичные костюмы исполнителей. Ярким примером может послужить музыкальный проект «Shuma». Этот коллектив представляет собой смесь современной электронной музыки с вокальными мелодиями народных белорусских напевов. На сцене этот коллектив смотрится очень интересно за счет сочетания визуальной картинке в виде национальных белорусских обрядовых костюмах и музыки в стиле «этнотранс», «даунтемпо» и «эмбиент».

Так же этнические костюмы, но совсем другой направленности, использует музыкальный коллектив «Вурай». Изначально Вурай должен был представлять собой музыкально-театральный проект, однако со временем он перерос в полноценный коллектив, на счету которого уже несколько музыкальных альбомов. Собрал его в 2010 году белорусский фольклорист Сергей Долгушев. В творчестве коллектива объединяются белорусский фольклор с мифологическими образами, развиваются принципы звукоподражания и имитации. Костюмы артистов и музыкантов олицетворяют образы сказочных существ, встречающихся в белорусском фольклоре.

Важной составляющей современных фольклорных коллективов в Беларуси является использование аутентичных народных инструментов, которые, помимо того, что привносят оттенок национальной культуры в музыку, создают определенный визуальный характер на сцене.

Коллектив «Троица» широко использует в своем творчестве национальные музыкальные инструменты. Он был основан Иваном Кирчуком в 1996 году. Сам основатель группы увлекался фольклором еще с юности. Он вспоминает, что попал в свою первую фольклорную экспедицию еще в 1976 году, во время учебы в Лидском музыкальном училище[2]. Таким образом, на данном этапе группа троица представляет собой переосмысленный опыт множества экспедиций и фольклорных изысканий. Во время живых выступлений коллектива на сцене находятся три участника, все они одеты в национальные костюмы и исполняют свою музыку на народных белорусских инструментах. Так же ансамбль занимается популяризацией одного из древнейших видов белорусского искусства – театра батлейка. Небольшие постановочные сценки с театром делают выступления коллектива еще более зрелищным.

Сочетание народных инструментов, национальной мелодики и сюрреалистических костюмов по мотивам белорусского фольклора воплотила в себе группа «НагуАль». Как говорят о себе сами музыканты: «вы